

บทคัดย่อ

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาพบว่าเชียงของ และเวียงแก่น จัดเป็นสังคมชายขอบทั้งในด้านกายภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเป็นชายขอบในสถานภาพทางการเมืองด้วย สถานภาพของเชียงของซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของล้านนา คือดินแดนที่ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรที่รายล้อม แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่อาณาจักรหรือประเทศหนึ่ง ๆ ที่มีอำนาจในขณะนั้น หรือบางครั้งก็เป็นดินแดนที่ถูกยึดครองร่วมกันโดยหลายอาณาจักร เช่น สยามกับฝรั่งเศส

นอกจากนี้เชียงของยังเป็นดินแดนที่มีสงครามตลอดมา ทั้งในยุคล้านนา จวบจนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง แม้จะสิ้นสุดสงครามโลกและสงครามเย็นแล้ว เชียงของก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้ง การชิงไหวชิงพริบเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองการค้ำในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ ทั้งหมดนี้เห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเชียงของที่อาจแบ่งเป็น ๓ ระยะ โดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และจากรัฐหรือประเทศที่มีบทบาทสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเชียงของ คือ

ระยะที่ ๑ เชียงของเป็นสังคมชายขอบท่ามกลางอำนาจของ พม่า ลาว และสยาม คือในช่วงแรกของการเกิดเมืองเชียงของจนกระทั่งก่อนลัทธิล่าอาณานิคม ความเป็นรัฐคู่อธิปไตยอย่างยั่งยืนระหว่างพม่ากับไทยและสภาพภูมิศาสตร์ล้านนา ทำให้โอกาสที่ล้านนาจะอยู่รอดเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับพม่าหรือสยามเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

ระยะที่ ๒ เชียงของเป็นสังคมชายขอบท่ามกลางอำนาจของประเทศตะวันตก นับตั้งแต่การเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคมจากประเทศตะวันตกเรื่อยมาจนถึงยุคสิ้นสุดภาวะสงครามเย็น ชาวตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อล้านนารวมถึงเชียงของด้วยในระยะแรก ได้แก่ อังกฤษ และฝรั่งเศส โดยอังกฤษพยายามจะขยายอาณานิคมมาทางซ้ายจากพม่า ส่วนฝรั่งเศสเข้ามาทางขวาจากลาว ล้านนาจึงเป็นดินแดนที่อยู่ตรงกลางความขัดแย้งของมหาอำนาจ ทั้งนี้ยังไม่รวมพม่าซึ่งเป็นศัตรูเก่าและสยาม ที่ต่างก็มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากล้านนา ส่วนชาวตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในระยะหลัง คือ อเมริกาที่เข้ามาแทรกแซงการทหารในยุคสงครามโลกและสงครามเย็น

ระยะที่ ๓ เชียงของเป็นสังคมชายขอบท่ามกลางอำนาจของหกประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คือ จีน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบัน เชียงของกำลังเผชิญกับปัญหาระดับภูมิภาคท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการแย่งชิงทรัพยากรของรัฐและประเทศที่มีชายแดนติดต่อกับเชียงของ อันจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

ในส่วนของประชากรในเชียงของพบว่ามีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ค่อนข้างสูง ประกอบด้วย คนพื้นราบ หรือที่เรียกตัวเองว่า คนเมือง หรือคนยวน ลื้อ ม้ง เย้า ขมุ ล่าหู่หรือมูเซอ

ลาว อาซา จีนฮ่อ รวม ๙ ชาติพันธุ์หลัก นอกจากนั้น ยังมีคนจากภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้อีกด้วย สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในเชียงของมีหลากหลายเผ่าพันธุ์ คือการเคลื่อนย้ายหรือบางยุคสมัยก็อพยพโดยมีสาเหตุประการแรกคือหนีภัยสงคราม ประการที่สอง แสวงหาที่อยู่ที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ และเหมาะสมกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มตน ประการที่สาม หนีโรคภัยและการตายภายในชุมชน หรือความขัดแย้งภายในชุมชน ประการที่สี่ อพยพโยกย้ายเพราะแรงกดดันทางเศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นค่อนข้างมากในปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ต่างก็มีส่วนร่วมสร้างประวัติศาสตร์เชียงของร่วมกัน มีการความสัมพันธ์และประสบการณ์ร่วมกันในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ก่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ความสัมพันธ์ทางด้านประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงการแต่งงานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านการเมืองการปกครองและด้านเศรษฐกิจการค้า อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมิได้มีมุมที่ราบรื่นเพียงอย่างเดียว ในบางกรณีก็พบว่ามีความขัดแย้งและมีร่องรอยจากอดีตเรื่องการดูถูกเชิงชาติพันธุ์อยู่บ้าง แต่ท้ายที่สุด สิ่งที่สำคัญกว่าอื่นใด ก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดที่รวมกันเป็นคนเชียงของนี้จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงระดับภูมิภาคในปัจจุบันได้อย่างไร